

Prestížní granadské vydavatelství Comares vydalo v řadě Interlingua kolektivní monografii *Arte, religion y traducción* (Umění, náboženství a překlad), vycházející z tříletého výzkumného projektu Univerzity ve Valladolidu zaměřeného na katalogizaci a výzkum překladů španělských a iberoamerických dominikánů. Je třeba podotknout, že výzkum překladatelské činnosti náboženských řádů se stává v některých směrech španělského translatologického bádání tradicí – je už třetím v pořadí, předcházelo mu studium překladatelských (i tlumočnických) aktivit v prostředí augustiniánů a františkánů. Autorský kolektiv tedy mohl navazovat na své předchozí zkušenosti a položit důraz na vybrané problémy, specifické právě pro dominikánský řád.

Jak připomíná v úvodu editor svazku Antonio Bueno García, „Arte, religión y traducción son tres caras de una misma realidad“ (s. IX),¹ a proto je záměrem knihy tyto tři aspekty sledovat společně a přispět tak k diskusi mezi tvůrci v oblasti umění na straně jedné a mezi historiky a teoretiky překladu na straně druhé v oblasti umělecké a mezikulturní tvorby jednoho z celosvětově přítomných náboženských řádů: dominikánů, bratří kazatelů.

Záměr díla je dán specifikou mezikulturní komunikace v prostředí náboženských řádů: christianizace se často nemohla opírat pouze o mluvené/psané slovo a vyžádala si využívání i dalších znakových systémů. Proto kladou autoři jednotlivých kapitol důraz na provázanost různých typů sdělení, a tedy na intersemiotický překlad v nejrůznějších formách a jeho postavení v aktivitách dominikánského řádu. Výrazně se nutnost tohoto přístupu projevovala zejména v misionářské činnosti: jak připomíná Antonio Bueno v závěru kapitoly nazvané *Imagen y traducción en la predicación dominicana* (Obraz a překlad v dominikánském kazatelství, s. 25–50), „Sus propiedades [de la imagen] se han hecho indispensables en todos aquellos momentos en los que la palabra oral o escrita se enfrentaba a problemas de comprensión. Su empleo ha sido útil en la misión, frente a culturas lejanas y desconocedoras de la lengua del predicador; y también en aquellos momentos en los que la necesidad de convicción precisaba útiles persuasivos difíciles de replicar, como sucedió en la Contrarreforma“ (s. 49).²

Široké zaměření knihy si vyžádalo i specifickou erudici autorů – jako příklad lze uvést kapitoly Pilar Martinové Albové: *Lectura intersemiótica del programa iconográfico del sepulcro de San Pedro mártir en la capilla Portinari de la Basílica de San Eustorgio, en Milán* (Intersémiotické čtení ikonografického programu náhrobku svatého Petra Mučedníka v kapli Portinari v bazilice sv. Eustorgia v Miláně, s. 113–136), *El pintor dominico Juan Bautista Maíno y su interpretación icónica de las lecturas hagiográficas sobre Santo Domingo de Guzmán y Santa Catalina de Siena* (Dominkánský malíř Juan Bautista Maíno a jeho ikonická interpretace hagiografických čtení o sv. Dominikovi a sv. Kateřině ze

¹ Umění, náboženství a překlad jsou třemi tvářemi téže reality.

² Vlastnosti [obrazu] se jeví jako nezbytné zejména v těch případech, kdy mluvené nebo psané slovo naráželo na problém srozumitelnosti. Jeho užití posloužilo v misionářské činnosti v konfrontaci se vzdálenými kulturami neznalými jazyka kazatele, a také v těch případech, kdy si přesvědčivost vynutila ojediněle specifické nástroje, např. v protireformaci. (Překl. J. K.)

Sieny, s. 153–170) a *La biografía artística del sepulcro de Santo Domingo de Bolonia* (spolu s M. Á. Vegou, Umělecký životopis náhrobku sv. Dominika v Boloni, s. 137–152), kde autorka uplatnila vedle translátologického vzdělání také svoji erudici v oblasti dějin umění. Na základě analýzy náboženských textů a jejich historických a uměleckých kontextů se autorce podařilo aplikovat kritéria intersemiotického překladu, dospět tak k nesporně zajímavým, podloženým a ojedinělým závěrům a propojit hagiografické texty s dalšími oblastmi zejména výtvarného umění.

Zájem dalších autorů se však neomezuje jen na vztah kazatelství a výtvarného umění – jmenujme zde kapitoly zaměřené na problematiku hudebních děl a zejména náboženské písně. Nejde jen o příspěvky historické, zvláštní pozornosti si zaslouží příspěvek Youssoua Ndiaye *El himno y la canción como expresión del júbilo en la liturgia dominicana* (Hymnus a píseň jako výraz hrdosti v dominikánské liturgii, s. 231–243), kde se autor zamýšlí nad několika jazykovými verzemi zpěvů k 800. výročí založení dominikánského řádu a podrobuje je rovněž translátologické analýze.

Nicméně role obrazu v nejrůznějších formách se jeví jako zásadní a neomezuje se jen na vybraná historická období – jmenujme zde např. využití komiksu, jak připomíná María del Mar Salvadorová Ruizová v příspěvku *El cómic en la orden de predicadores: un caso peculiar de traducción* (Komiks v řádu bratří kazatelů: zvláštní případ překladu, s. 341–360). Intersemiotičnost se tedy neomezuje jen na tradiční druhy umění, ale prosazuje se i v oblastech relativně moderních: roli fotografie se zabývá Katherine de la Cruzová Castrová v kapitole nazvané *Fotografías y selva peruana (1880–1914). Visualidades del discurso nacional* (Fotografie a peruánský prales v letech 1880–1914. Vizualizace národního diskurzu, s. 243–274).

Další kapitoly se zaměřují na převod náboženských obsahů do filmové podoby: Antonio Bueno García, *El cine de los dominicos como forma de predicación y de traducción de su ideario* (Filmové umění dominikánů jako forma kázání a převodu jejich ideového obsahu, s. 281–310); Alejandra Lapuertová Herasová, *Los documentales misioneros de la Orden de Predicadores. Estudio de los programas de Selvas Amazónicas y del Centro Cultural José Pío Aza* (Misionářské dokumentární filmy. Studium programů Selvas Amazónicas y Centro Cultural José Pío Aza, s. 327–340). Zvláštní pozornost si v této tematické oblasti zaslouží studie Carmen Cuéllarové Lázarové *El tratamiento de los dominicos en el cine. Peculiaridades en el subtítulo de películas multilingües* (Dominkáni ve filmu. Zvláštnosti v titulkování mnohojazyčných filmů, s. 341–340), jejíž autorka vychází z analýzy řady filmů s dominikánskou tematikou a dochází k závěrům platným pro studium titulkování v širším měřítku i mimo jí zkoumané žánry a tematické oblasti.

Stranou pozornosti nezůstávají ani digitální technologie, jak uvádí ve svém příspěvku *El videojuego en la orden de los predicadores. El caso de Passiontide* (Videohra v dominikánském řádu. Případ *Passiontide*, s. 361–382) Nadchapon Srisongkram.

Široké zaměření knihy *Arte, religión y traducción* se projevuje v přesazích do dalších disciplín: vedle zmíněné historie a teorie překladu rozhodně stojí za zmínku i propojení s dalším oborem aktivit dominikánského řádu – s činností pedagogickou. Jako příklad lze uvést studii Juana Pabla Rojase Bustamateho *Imagen y traducción cultural. Lenguajes visuales entre el convento de San Estéban en Salamanca y Chiapas en el siglo XVI* (Obraz a kulturní překlad. Vizualní jazyky mezi klášterem sv. Štěpána v Salamance a Chiapas v XVI. století, s. 183–200) a příspěvek Any Marie Mallové Lapuertové *El uso de los medios audio-*

visuales en la orden de los predicadores. Entre el arte y la comunicación (Využití audio-vizuálních prostředků v řádu bratří kazatelů. Mezi uměním a komunikací, s. 275–280).

Recenzovaná práce svým důrazem na široké kulturní pojetí v mnoha směrech přesahuje translatologickou problematiku v tradičním slova smyslu, nicméně řada otázek, které nastoluje, nepostrádá zajímavost ani v obecné rovině – máme zde na mysli zejména různé typy intersemiotického překladu, titulkování, ale zejména překladu institucionálního, chápaného nejen jako specifika dominikánského překladu v porovnání s ostatními řády, ale např. také otázku cenzury (s. 302), tedy témat, která jsou aktuální mj. pro současný translatologický výzkum.

Prof. PhDr. Jana Králová, CSc.

Ústav translatologie, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova

jana.kralova@ff.cuni.cz

<https://doi.org/10.14712/24646830.2020.15>